

Asia: Lausuntopyyntö työryhmäraportista: EU:n monivuotisen rahoituskehityksen 2028–2034 kumppanuussuunnitelman hallintorakenteen valmistelu

Viite: VN/7088/2026-VNK-7

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry kiittää mahdollisuudesta lausua työryhmän loppuraportista koskien EU:n monivuotisen rahoituskehityksen 2028–2034 kumppanuussuunnitelman hallintorakenteen valmistelua.

Yleiset näkemykset työryhmäraportista

Unifi pitää työryhmän esittämiä yleisiä painotuksia, hallinnon yksinkertaistamista sekä vaikuttavuuden vahvistamista lähtökohtaisesti kannatettavina. Erityisen myönteistä on pyrkimys vähentää rahoituksen pirstaloitumista, rakentaa nykyistä vaikuttavampia toimenpidekokonaisuuksia sekä vahvistaa EU-rahoituksen strategista käyttöä.

Unifi katsoo, että tutkimus, innovaatiot ja osaaminen on nostettava kumppanuussuunnitelman keskiöön. Kumppanuussuunnitelmaa tulee rakentaa Euroopan komission maakohtaisten suositusten pohjalta ja valmistelun tavoitteena tulee olla Suomen pitkän aikavälin kilpailukykyyn, tuottavuuden ja uudistumiskyvyn vahvistaminen. TKI-toiminta ja korkeatasoinen osaaminen eivät ole yksi painopiste muiden joukossa, vaan keskeinen edellytys myös kilpailukyky-, digitalisaatio-, puhtaan siirtymän ja turvallisuustavoitteiden saavuttamiselle. Sen vuoksi niiden keskinen merkitys ja korkeakoulujen ja tutkimusorganisaatioiden rooli tulee tunnistaa sekä suunnitelman painopisteissä että hallintorakenteissa.

Näkemykset kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman valmistelusta

Unifi pitää hallinnollisen taakan vähentämistä ja hallinnon yksinkertaistamista kannatettavana tavoitteena. Yksinkertaistaminen ei kuitenkaan saa heikentää kumppanuusperiaatteen toteutumista.

Unifi korostaa, että kumppanuusperiaatteen toteutuminen NRP-asetuksen artiklan 6 mukaisesti edellyttää, että korkeakouluilla on pysyvä ja riittävän vahva edustus kumppanuussuunnitelman valmistelua, toimeenpanoa ja seuranta tukevissa rakenteissa. Unifi pitää tärkeänä, että yliopistot osallistuvat valmisteluun aidosti strategisina kumppaneina eikä pelkästään kuultavina sidosryhminä. Nykyisessä järjestelmässä yliopistot osallistuvat monin tavoin maakuntien, elinvoimakeskusten, kaupunkien ja alueellisten yhteistyörakenteiden kautta.

Raportissa esitetty valmisteluhankkeen rakenne on rajattu ja vahvasti ministeriölähtöinen. Hallintorakenteen yksinkertaistamisen yhteydessä on tärkeää varmistaa viranomaisten ja ministeriöiden saumaton yhteistyö sekä valmistelun ja toimeenpanon selkeä, koordinoitu ja läpinäkyvä viestintä. Aiemmista ohjelmakausista tulee ottaa opiksi siten, että toimijoille muodostuu selkeä kuva tavoitteista, vastuista ja päätöksenteosta.

Kansallisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää sekä valtakunnallista että alueellista näkökulmaa. Hallinnon yksinkertaistaminen ei saa johtaa päätöksenteon liialliseen

keskittämiseen. Kansallisen koordinaation rinnalla tulee säilyttää riittävä joustavuus alueiden erilaisiin kehittämistarpeisiin vastaamiseksi sekä mahdollisuus hyödyntää alueellisia vahvuuksia ja erikoistumista.

Kumppanuusrahaston tavoitteiden huomiointi ja painottaminen valmistelussa

Unifi korostaa, että tutkimus-, innovaatio- ja osaamisinvestoinnit tulee nostaa strategiseen asemaan kumppanuussuunnitelmassa. Kumppanuussuunnitelman tulee tukea Suomen 4 %:n T&K-tavoitetta, tutkimuksen ja innovaatioiden laatua sekä kansainvälistä kilpailukykyä.

Osaamisinvestointien keskeinen merkitys tulee tunnistaa kumppanuussuunnitelmassa. Osaajapulan ratkaiseminen edellyttää pitkäjänteisiä panostuksia korkeakoulutukseen, jatkuvaan oppimiseen, tohtorikoulutukseen ja tutkimusosaamiseen Suomen kilpailukykyyn vahvistaminen edellyttää myös kansainvälisten opiskelijoiden, tutkijoiden ja muiden osaajien houkuttelemista ja sitouttamista Suomeen. Yritysten investointipäätökset, uusien innovaatioiden syntyminen ja kestävä talouskasvun edellytykset rakentuvat osaavan työvoiman ja korkeatasoisen tutkimus- ja osaamispohjan varaan.

Kumppanuussuunnitelman tulee tukea yhteistyötä ja toimia, jotka vahvistavat Suomen vetovoimaa tutkimuksen, koulutuksen ja innovaatiotoiminnan kansainvälisesti kilpailukykyisenä toimintaympäristönä. Suunnitelmassa on tunnistettava yliopistojen rooli alueellisten yhteistyöverkostojen ja innovaatioekosysteemien rakentajina. Yliopistot rakentavat yhteistyötä yritysten, muiden korkeakoulujen, julkisten toimijoiden ja kansainvälisten verkostojen välillä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää myös tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurien pitkäjänteiseen kehittämiseen. Ne muodostavat perustan kansainvälisesti kilpailukykyiselle tutkimukselle, yritys yhteistyölle sekä uusien innovaatioiden synnylle.

Synergiat

Unifi pitää tärkeänä, että eri rahoitusinstrumenttien väliset synergiat, joilla voidaan merkittävästi kasvattaa julkisten investointien vaikuttavuutta, rakennetaan aidosti osaksi valmistelua. Raportti nostaa esille työnjaon ja päällekkäisyyksien välttämisen kumppanuusrahaston, kilpailukykyrahaston ja Horisontti Euroopan välillä sekä päällekkäisyyksien välttäminen. On tärkeä huomioida, että kilpaillut EU-rahoitusohjelmat eivät korvaa kansallisia tai alueellisia TKI-investointeja vaan täydentävät niitä. Menestys tiukassa rahoituskilpailussa edellyttää, että kansallinen tki-järjestelmä on vahva ja korkeatasoinen. Kansallisen suunnitelman tulee siis tukea Suomen mahdollisimman vahvaa osallistumista myös kilpailluihin EU-rahoitusohjelmiin.

Yliopistot tarjoavat synergioiden hyödyntämisestä konkreettisia esimerkkejä. Ne ovat tuottaneet merkittävää lisäarvoa yhdistämällä EU-, kansallista ja alueellista rahoitusta muun muassa: alueellisten osaamis- ja innovaatioekosysteemien vahvistamiseen; TKI-kapasiteetin, esim. tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurien, rakentamiseen sekä kansainvälisesti kilpailukykyisen huipputaiteen (excellence) luomiseen. Yliopistot jakavat mielellään toimista saatuja käytäntöjä kumppanuussuunnitelman valmistelussa.

Mittarit

Unifi pitää tärkeänä, että tulosperusteisessa mallissa tunnistetaan erilaisten uudistusten ja investointien erilaiset vaikutusmekanismit ja aikajänteet. Tutkimuksen, korkeakoulutuksen ja osaamisen kehittämisen tulokset näkyvät usein vasta pidemmällä aikavälillä, mutta ne luovat

perustan kestäväälle talouskasvulle, innovaatioille ja kilpailukyvyille. Kansallisten mittareiden ja välitavoitteiden määrittelyssä on siksi huolehdittava siitä, että myös pitkäjänteiset osaamis- ja TKI-investoinnit voivat menestyä rahoituksen kohdentamisessa.

Muuta huomioitavaa

Unifi korostaa, että kumppanuussuunnitelman valmistelussa tulee yhdistää uudistaminen ja jatkuvuus. Käynnissä olevan ohjelmakauden toimivat käytännöt ja saavutetut tulokset tulee hyödyntää. Hallintorakenteita uudistettaessa on tärkeää välttää väliaikaiseksi instrumentiksi tarkoitetun elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) toimeenpanossa havaittuja haasteita, kuten raskasta hallinnollista taakkaa sekä yksityiskohtaisia raportointi- ja todentamisvaatimuksia. Vaikuttavuuden ja tulospäätösteisuuden vahvistamisen tulee perustua toimivien käytäntöjen kehittämiseen, ei sellaisten hallinnollisten ratkaisujen toistamiseen, jotka lisäävät hallinnollista kuormitusta ja heikentävät toiminnan joustavuutta.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry, Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf

Jari Ojala
puheenjohtaja

Heikki Holopainen
toiminnanjohtaja